
2

ПИТАННЯ СЛІДЧОЇ ТАКТИКИ ТА МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ

DOI: <https://doi.org/10.33994/kndise.2021.66.19>
УДК 343.98

Євген Дмитрович Лук'янчиков
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри інформаційного права та права
інтелектуальної власності

ORCID 0000-0001-5763-6972
E-mail: evgenlyk947@gmail.com

Борис Євгенович Лук'янчиков
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційного права та права
інтелектуальної власності

ORCID 0000-0002-4761-5980
E-mail: Boryn@bigmir.net

Сергій Юрійович Петряєв
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри інформаційного права та права
інтелектуальної власності

ORCID 0000-0002-8951-8601
E-mail: kipp_fsp_kpi@ukr.net

*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА В СТРУКТУРІ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ

Стаття присвячена розгляду проблемних питань криміналістичної характеристики як наукової категорії криміналістики та інструментарію пізнавальної діяльності з розкриття та розслідування злочинів. Висвітлюються думки науковців щодо визначення структури криміналістичної характеристики, доцільності використання даного поняття щодо конкретного злочину, необхідності опрацювання значного масиву матеріалів закінчених кримінальних проваджень для встановлення кореляційних залежностей між елементами криміналістичної характеристики. Визначається місце криміналістичної характеристики в структурі окремих методик розслідування злочинів.

Ключові слова: криміналістична характеристика, елементи криміналістичної характеристики, структура криміналістичної характеристики, кореляційні залежності, методика розслідування злочинів.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку України характеризується суттєвими змінами в різних галузях життєдіяльності. Однією з перешкод на шляху до світових цінностей постає злочинність. Доводиться спостерігати не лише її кількісне зростання. Використовуючи досягнення різних галузей наукових знань, злочинці удосконалюють свою діяльність, розробляють новітні способи вчинення та приховування від правоохоронних органів кримінальних правопорушень. Значна частина злочинів щорічно залишається не розкритими, а особи, що їх вчинили, не несуть передбаченого законом покарання. Саме тому перед правоохоронними органами постає завдання з удосконалення та оптимізації їх діяльності, що неможливо уявити без належного її забезпечення сучасними криміналістичними методиками виявлення, розслідування та запобігання злочинам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Криміналістичну методику сьгодні розглядають: з одного боку – як завершальний розділ науки криміналістики (Р. С. Белкін, І. О. Возгрін, М. П. Яблоков та ін.), а з іншого – систему наукових положень і сформованих на їх основі практичних рекомендацій, що забезпечують ефективність діяльності слідчого та інших компетентних суб'єктів з розслідування та запобігання окремих видів кримінальних правопорушень (О. М. Васильєв, М. О. Селіванов, В. Г. Танасевич та ін.) [1, с. 569].

Досліджуючи дане питання, А. В. Іщенко слушно зазначає, що криміналістичну методику слід розглядати і як розділ науки, і як систему знань про «технологію розслідування злочинів», і саму «технологію», своєрідний алгоритм розслідування окремих видів злочинів, який реалізується під час практичної діяльності слідчих, детективів, прокурорів [2, с. 245].

Слушною у цьому плані слід визнати думку Р. С. Белкіна про те, що елементами цієї системи є не криміналістичні прийоми і засоби, слідчі та інші дії і заходи, а криміналістичні (у даному разі – методичні) рекомендації, тобто науково обґрунтовані та апробовані практикою поради, що сто-

суються організації розслідування, вибору та застосування з урахуванням визначених обставин техніко-криміналістичних засобів та криміналістичних прийомів. Така система володіє визначеною структурою, відповідно до якої її елементи розміщуються у визначеній послідовності і утворюють підсистеми [3, с. 302]. Незважаючи на увагу науковців до дослідження даного питання, дискусійним залишається питання щодо місця криміналістичної характеристики в структурі окремої методики розслідування.

Метою статті є дослідження структури криміналістичної характеристики, обґрунтування недоцільності включати до неї відомості, які не стосуються безпосередньо злочину, а характеризують обстановку в регіоні, стан і проблеми організації розслідування, доведення, що криміналістична характеристика є вихідним структурним елементом побудови методик розслідування злочинів тощо.

Виклад основного матеріалу. Звертаючись до аналізу даного питання, Б. В. Щур наголошує, що змістовну частину криміналістичної методики складають не прийоми та засоби, а саме методичні рекомендації, які є комплексами взаємопов'язаних типових порад, апробованих слідчою практикою, і пропонувані до застосування в розслідуванні окремих видів злочинів, що спрямовані на оптимізацію слідчої діяльності [4, с. 8, 9].

Криміналістичні рекомендації з розслідування злочинів знаходять відображення вже у перших роботах з криміналістики. Так, І. М. Якімов третю частину виданого ним керівництва назвав «Методологія. Застосування методів кримінальної техніки і тактики до розслідування злочинів». Незважаючи на схематичність викладених рекомендацій, це стало рушійною силою до розроблення загальних положень методики розслідування злочинів [5].

На початковому етапі розробки вчення про загальні положення криміналістичної методики до структурних елементів окремої методики розслідування відносили: питання кваліфікації та особливостей порушення кримінальної справи, щодо злочинів певної категорії; особливостей проведення першочергових слідчих дій; складання плану розслідування; тактики проведення слідчих дій на наступному етапі розслідування; особливостей розслідування окремих різновидів даного виду злочинів [6]. Так, у розділі присвяченому розслідуванню посадових злочинів, окремими підрозділами виділено методичні рекомендації з розслідування зловживань владою або службовим становищем та розслідування хабарництва [7, с. 219-230]. Такий підхід до розробки криміналістичних рекомендацій з організації розслідування та запобігання окремим видом і групами злочинів відповідає потребам практики. Це дозволяє з широкого кола кримінальних правопорушень певного виду виділити, за специфічними криміналістичними ознаками, більш вузьку групу, що дозволяє враховувати їх специфічні ознаки для розроблення методичних рекомендацій з організації розслідування.

Незважаючи на увагу науковців до розроблення як загальних питань криміналістичної методики, так і методик розслідування окремих видів злочинів, дискусійним залишається питання щодо її структурних елементів.

Деякі автори, взагалі, під час дослідження загальних положень методики розслідування злочинів не розглядають її структуру. Вони зосереджують увагу на висвітленні принципів (загальних положень) методики розслідування окремих видів злочинів та відносять до них: суворе та неухильне дотримання законності; плановість розслідування; оперативність і швидкість розслідування; сполучення слідчих дій та оперативно-розшукових заходів; ефективне використання природничо-наукових методів і технічних засобів під час розслідування; широке використання допомоги громадськості в розслідуванні [8, с. 444-446].

Інші автори розглядають принципи побудови (формування) окремих методик розслідування. Аналіз думок науковців показує відсутність єдності щодо віднесення тих або інших положень до принципів побудови методик розслідування. Більшість із них (В. П. Бахін, Р. С. Белкін, І. Ф. Пантелеєв, М. В. Салтевський, М. О. Селіванов, В. В. Тіщенко, Ю. М. Чорноус) до принципів побудови окремих методик розслідування відносять такі положення як: законності, науковості та спроможності вирішувати завдання розслідування, етапності процесу розслідування, координації та взаємодії слідчого з іншими суб'єктами процесу розслідування. Інші положення, що пропонуються авторами, відрізняються певною мірою. Для прикладу можна навести перелік принципів, що були запропоновані В. П. Бахіним: а) відповідність вимогам законності; б) наукової обґрунтованості; в) обумовленості її характеру і змісту колом обставин, що підлягають встановленню; г) етапності розслідування, що відображує особливості виявлення та збирання доказової інформації на початковому етапі розслідування, провадження першочергових слідчих дій тощо; д) залежності від ситуацій, що формуються під час розслідування; є) забезпечення оптимальної послідовності проведення слідчих (розшукових) дій; ж) комплексне використання засобів і можливостей для швидкого та ефективного вирішення загальних і окремих завдань розслідування [9, с. 305].

В. В. Тіщенко до принципів формування окремих методик розслідування відносить: 1) сприйняття й розгляд об'єктів методики розслідування – діяльності з учинення злочинів і діяльності з їх розслідування – з позицій системно-діяльнісного та функціонального підходів; 2) використання новітніх досягнень інших наук, як гуманітарних, так і природничо-технічних; 3) використання досвіду слідчої, оперативно-розшукової й судової практики; 4) розробка методичних рекомендацій на основі криміналістичної класифікації злочинів; 5) розробка методичних рекомендацій на основі криміналістичного аналізу злочинів; 6) створення методик розслідування з урахуванням обставин, що підлягають установленню; 7) формування напрямів і завдань розслідування з урахуванням етапів слідчої діяльності; 8) ситуаційний підхід; 9) виокремлення типових завдань стратегічного й організаційно-тактичного характеру і створення оптимальних програм їх вирішення; 10) виділення й опис специфічних тактичних й технічних засобів і прийомів під час проведення слідчих дій і тактичних операцій у розслідуванні конкретної категорії злочинів. Поряд з принципами формування окремих методик автор пропонує систему принципів застосування мето-

дики розслідування певних категорій злочинів, а також принципи розробки програмної моделі розслідування злочину в конкретному провадженні [10, с. 349-352].

Незважаючи на відмінності у думках авторів щодо віднесення тих або інших положень до вихідних для побудови окремих криміналістичних методик, вони заслуговують на увагу та є свідченням необхідності проведення подальших досліджень цього проблемного питання. Це сприятиме визначенню дійсно тих положень, яких слід дотримуватися в процесі розроблення окремих методик розслідування злочинів.

Таким чином, аналіз наукових джерел дозволяє дійти висновку, що на даному етапі в процесі дослідження перебувають питання, що стосуються принципів формування окремих методик розслідування, принципів застосування методик розслідування певних категорій злочинів та структури окремих методик розслідування. З огляду на питання, презентоване у назві статті, є необхідність зупинитися на структурі методики розслідування окремих видів злочинів.

Результати проведеного нами дослідження показали, що більшість науковців в структурі криміналістичної методики виділяють наступні елементи:

- криміналістичну характеристику певного виду злочинів;
- обставини, що підлягають доказуванню (з'ясуванню) під час розслідування;
- особливості початкового етапу розслідування, типові слідчі ситуації, слідчі версії, засоби й методи їх перевірки (планування розслідування);
- характеристика слідчих (розшукових) дій (гласних і негласних) їх комплексів (тактичних операцій) наступного та заключного етапів розслідування;
- виявлення обставин, що сприяли вчиненню злочину, та визначення заходів з метою їх усунення (діяльність слідчого із запобігання злочинам).

Деякі науковці пропонують включати до структури окремої криміналістичної методики криміналістичний аналіз відповідної категорії злочинів (їх криміналістичну класифікацію та характеристику) [10, с. 352; 11, с. 375]. Криміналістична класифікація злочинів, дійсно, має важливе значення для розробки окремих методик розслідування. Виникає сумнів щодо віднесення її до елементів окремої методики розслідування. Точніше включити питання криміналістичної класифікації до загальних положень криміналістичної методики. На першому етапі здійснюється виділення злочинів у відповідні групи за прийнятими підставами (ознаками). Після цього відбувається розробка методичних рекомендацій розслідування щодо визначеної класифікаційної групи. У такому разі криміналістична класифікація не може розглядатися як структурний елемент окремої криміналістичної методики.

Розробляючи методику розслідування злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканності дітей пропонується включити до її складових елементів організаційно-тактичні засади взаємодії слідчого із іншими суб'єктами, організаційно-тактичні засади використання спеціальних знань, а

також питання міжнародного співробітництва між державами та їх правоохоронними органами [12, с. 305-306]. Зазначені пропозиції заслуговують на увагу, обумовлюються конкретними обставинами розглядуваної групи злочинів і сприятимуть покращенню організації роботи слідчого з їх розслідування.

Починаючи з середини 80-х років минулого століття у науковий обіг увійшло поняття криміналістична характеристика злочинів. Після цього важко зустріти роботу з методики розслідування, яка б не починалася висвітленням питання про їх криміналістичну характеристику. На початковому етапі розслідування злочину, відомості, що містяться в характеристиці злочинів певного виду сприяють побудові слідчих версій, визначенню напрямів документування злочинної діяльності та викриття винних.

Важливість і значення криміналістичної характеристики для побудови окремих методик розслідування не викликає заперечень. Проте дискусійним залишається її місце в криміналістичній методиці. Думки науковців з цього питання дещо відрізняються. Так, Ю. М. Черноус з посиланням на результати дослідження В. В. Тищенко виділяє три підходи до визначення місця криміналістичної характеристики: а) вона є структурним елементом окремої методики (О. М. Васильєв, І. Ф. Герасимов та інші); б) не включається до структури методики або заперечується її методичне значення (А. В. Дулов, Р. С. Белкін); в) розглядається як основа розробки окремих методик, але не її елемент (В. П. Бахін, В. П. Лавров) [13, с. 404-405].

Різні погляди на місце криміналістичної характеристики в структурі окремої методики розслідування, дійсно мають місце. Проте ми не можемо погодитися з віднесенням В. П. Бахіна [9, с. 305] та Р. С. Белкіна [14, с. 687] до тих, хто не вважає криміналістичну характеристику структурним елементом окремої методики розслідування. На це вони вказували більше ніж 30 років тому і їх думка не змінилася. Тому науковцям, які досліджують дане питання, краще звертатися до аналізу першоджерел, а не покладатися на висновки попередників. З доброї подачі Ю. М. Черноус ця думка, що не відповідає дійсності, продовжує мандрувати по сторінках наукових праць інших молодих науковців [15, с. 122].

Перші згадки про криміналістичну характеристику зустрічаються в роботах О. Н. Колесніченка та Л. А. Сергеева [16; 17]. Подальший етап розвитку вчення про криміналістичну характеристику супроводжувався активним обговоренням на наукових семінарах та конференціях, висвітлювався в публікаціях В. П. Бахіна, Р. С. Белкіна, А. Ф. Волобуєва, І. Ф. Герасимова, В. Г. Гончаренка, В. А. Журавля, В. А. Колесника, В. О. Коновалової, М. А. Погорецького, М. В. Салтєвського, М. О. Селіванова, В. В. Тищенко, Ю. М. Черноус, С. С. Чернявського, В. М. Шевчука, В. Ю. Шепітька та інших авторів.

Не вдаючись до поглибленого аналізу наведених визначень, слід звернути увагу на загальні ознаки, які знаходять у них відображення: а) система узагальнених відомостей про ознаки певного виду злочинів; б) встановлення кореляційних зв'язків між такими даними; в) призначеність для використання в розслідуванні конкретних видів злочинів.

В узагальненому вигляді криміналістичну характеристику пропонують розглядати як два складники: а) як теоретичну концепцію – основу формування окремих методик розслідування злочинів; б) як робочий інструмент розслідування (його інформаційну базу), як систему зібраних і узагальнених даних про криміналістично значущі ознаки певного виду злочинів. Це узагальнена інформаційна модель, що являє собою систематизований опис типових криміналістично значущих ознак окремих видів (груп) злочинів, що відбивають закономірні зв'язки між ними і слугують основою наукового і практичного вирішення завдань розслідування [18, с. 803-804]. З криміналістичної точки зору будь-яка розслідувана подія (злочин) являє собою інформаційну модель певного класу (виду, групи), що піддається достатньо точній діагностиці, а отже – алгоритмізації та прогнозу розслідування. Іншими словами, знання зазначеної інформаційної структури зумовлює стратегію пошуку істини і тактику доказування [19, с. 363].

Здійснивши ґрунтовне дослідження криміналістичної характеристики, В. А. Журавель зазначає, що вона займає ключову позицію в методиці розслідування і її слід розглядати як інформаційну модель, в якій відбиваються якісно-кількісні показники ретроспективної спрямованості про типові ознаки, тобто ті, що притаманні даному масиву злочинів, і специфічні, котрі дозволяють відокремити його від інших груп злочинів. Головною відмінністю цієї моделі є те, що всі елементи, які входять до її складу, становлять певну систему і розглядати їх відокремлено один від одного недоцільно [20, с. 155-156].

Злочин досліджується багатьма науками, кожна з яких намагається вичити та описати його соціальний, кримінологічний, морально-етичний, криміналістичний та інші аспекти з метою подальшого використання таких відомостей для вирішення наукових і практичних завдань. Кожна з них досліджує ті його елементи і ознаки, що належать до її предмету, акцентує увагу на найбільше суттєві риси цього небезпечного соціального явища.

В криміналістичній характеристиці опису підлягають ознаки, що мають саме криміналістичне значення, сприяють підвищенню ефективності організації роботи з розкриття злочинів.

Тривалий час для розроблення методичних рекомендацій з розслідування злочинів використовували відомості кримінально-правової та кримінологічної характеристик, що не могло повною мірою забезпечити потреби практики. Перед науковцями постало завдання враховувати відомості про ті ознаки злочину, що мали важливе криміналістичне значення, сприяли результативності методик розслідування.

Більше двадцяти років тому зроблено спробу розробити альтернативу цьому поняттю та замінити його на «типіві інформаційні моделі злочинної діяльності». За слушною думкою Г. К. Захарова поняття криміналістична характеристика широко використовується в науковій і навчальній літературі, не вичерпало своїх можливостей, а тому навряд чи потребує запропонованої заміни [21]. Крім того слід зазначити, що сутність не змінюється. Криміналістична характеристика і є інформаційною моделлю певного виду злочинів, що не заперечується науковцями та практиками.

Криміналістична характеристика, як і кримінально-правова та кримінологічна, містить інформацію про злочин в цілому, а також складові його елементи (об'єкт та об'єктивну сторону, суб'єкта та суб'єктивну сторону). На відміну від них, вона являє собою, по-перше, систему тільки криміналістично значимих відомостей про ознаки злочину, а не будь-яких однакових для усіх видів злочинів. По-друге, відомості про ознаки елементів злочину підлягають опису на якісно-кількісному рівні з визначенням кореляційних залежностей між ними, що підвищує практичне значення даної категорії криміналістики.

В криміналістичній характеристиці мають відображатися відомості тільки про ознаки злочину. Тому певні сумніви викликає описування у ній тих обставин, що безпосередньо злочину не стосуються, хоч і впливають на організацію роботи з його розслідування. Інколи до них відносять вихідні дані на початок розслідування, що мають значення для висування версій [3, с. 312], умови охорони предмета злочинного посягання [22, с. 92], описування стану та особливостей боротьби з різними категоріями злочинних дій (поняття даного виду злочинів, послідовність, строки розслідування, стан і значення боротьби з окремими видами злочинів) [23, с. 6-9] і т. п.

В процесі дискусії навколо криміналістичної характеристики сформовано думку про її структуру, яка складається з відомостей, що описують чотири сторони кримінального правопорушення: а) предмет безпосереднього посягання; б) спосіб вчинення злочину в широкому розумінні; в) типову обстановку – «слідову картину» в широкій інтерпретації; г) особу злочинця. Відомості про типові елементи криміналістичної характеристики можуть набувати відмінної інтерпретації, наповнюватися відповідним змістом залежно від конкретного виду злочинів, слушно зазначає В. І. Бояров, досліджуючи злочини екстремістського спрямування [24].

Погоджуючись з подібним підходом до визначення структури криміналістичної характеристики, не можна залишити без уваги думку Р. С. Белкіна щодо недоцільності виокремлювати самостійними елементами спосіб вчинення злочину і слідову картину. Описування способів вчинення і приховування злочинів полягає не тільки в описуванні дії чи бездіяльності, за допомогою яких досягається мета злочинного посягання, але і в описуванні типових наслідків застосування того або іншого способу, тобто залишених слідів його застосування і місць, які імовірно можуть бути виявлені. «Голе» описування способу вчинення злочину не досягає мети, його слід проводити або від слідів застосування даного способу з тим, щоб за ними розкривати механізм злочину, або до слідів застосування цього способу, щоб, користуючись відомостями про спосіб, зуміти виявити докази вчиненого злочину та встановити злочинця [3, с. 314].

Подальша практика розслідування злочинів та розроблення окремих методик розслідування свідчать про доцільність спільного розгляду таких елементів криміналістичної характеристики, як спосіб злочину та слідова картина. Необхідність розглядати спосіб злочину у зв'язку з слідами, які ним утворюються, не викликає заперечень. Починається розслідування саме з вивчення слідової картини конкретного злочину та порівняння її з типовою,

що відображена у криміналістичній характеристиці. За слідовою картиною є можливість висунути версії про можливі способи злочину, усвідомити, які і де слід шукати сліди, щоб підтвердити або спростувати висунуті версії. Між способами вчинення злочинів і слідами, які при цьому утворюються, існують певні кореляційні залежності, як і між іншими елементами криміналістичної характеристики, а тому нехтувати ними недоцільно.

Висновки. На завершення слід зазначити, що криміналістичну характеристику певного виду злочинів, яка містить у собі відомості як про якісні ознаки, так і про кореляційні зв'язки між її елементами слід розглядати основою розроблення сучасних криміналістичних методик розслідування та їх структурним елементом. Подальші дослідження її структури сприятимуть встановленню закономірних кореляційних залежностей та розробленню на цій основі методичних рекомендацій, що сприятимуть підвищенню результативності роботи з розкриття злочинів.

Перелік посилань

References

1. Пясковський В. В. , Черноус Ю. М. , Самодін А. В. та ін. Криміналістика: підруч. / за заг. ред. В. В. Пясковського. Київ, 2020. 752 с.
2. Іщенко А. В. Методологічні проблеми криміналістичних наукових досліджень: моногр. Київ, 2003. 359 с.
3. Белкин Р. С. Курс криминалистики: в 3-х т. Москва, 1997. Т. 3: Криминалистические средства, приемы и рекомендации. 480 с.
4. Щур Б. В. Теоретичні основи формування та застосування криміналістичних методик: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.09. Харків, 2011. 32 с.
5. Якимов И. Н. Криминалистика: руководство по уголовной технике и тактике. Москва, 1925. 430 с.
6. Криминалистика. Москва, 1936. Кн. II: Методика расследования отдельных видов преступлений. 128 с.
7. Винберг А. И., Шавер Б. М. Криминалистика. Москва, 1949. 272 с.
8. Криминалистика: учеб. / под ред. И. Ф. Пантелеева, Н. А. Селиванова. Москва, 1988. 670 с.
1. Piaskovskiy, V. V. (Ed.), Forensics: textbook. (2020). Kyiv. (in Ukrainian).
2. Ishchenko, A. V. (2003). Methodological problems of forensic research: monograph. Kyiv. (in Ukrainian).
3. Belkin, R. S. (1997). Forensic course: in 3 volumes. Moscow: Yurist, 1997. Vol. 3: Forensic tools, techniques and recommendations. 480 p. (in Russian).
4. Shchur, B. V. (2011). Theoretical bases of formation and application of criminological methods: extended abstract of candidate's thesis. Specialty 12.00.09. Kharkiv. 32 p. (in Ukrainian).
5. Yakimov, I. N. (1925). Forensic Science: A Guide to Criminal Technique and Tactics. Moscow, 430 p. (in Russian).
6. Forensic Science. Moscow: Yurid. Publishing house of the NKIU USSR, 1936. Book. II: Methods for investigating certain types of crimes. 128 p. (in Russian).
7. Vinberg, A. I., Shaver, B. M. (1949). Forensic Science. Moscow. 272 p. (in Russian).
8. Panteleev, I. F., Selivanova, N. A. (Ed). (1988). Forensic Science: textbook. Moscow: Yurid lit. 670 p. (in Russian).

9. Специализированный курс криминалистики: учеб. Киев, 1987. 384 с.
10. Криміналістика: підруч. / за ред. В. В. Тіщенко. Одеса, 2017. 556 с.
11. Тіщенко В. В. Виникнення, розвиток і сучасний стан криміналістичної методики розслідування. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*: зб. наук. пр. Одеса, 2017. Т. XIX. С. 361-381.
12. Нікітіна-Дудікова Г. Ю. Формування криміналістичної методики розслідування злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканності дітей. *Актуальні питання криміналістики та судової експертизи*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 19 листоп. 2020 р.). Київ, 2020. С. 304-307.
13. Черноус Ю. М. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів: моногр. Вінниця, 2017. 492 с.
14. Аверьянова Т. В., Белкин Р. С., Корухов Ю. Г., Россинская Е. Р. Криминалистика: учеб. Москва, 1999. 990 с.
15. Васиута Ю. В. Актуальні питання методики розслідування злочинів. *Актуальні питання криміналістики та судової експертизи*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 19 листоп. 2020 р.). Київ, 2020. С. 120-123.
16. Колесниченко А. Н. Научные и правовые основы расследования отдельных видов преступлений: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09. Харьков, 1967. 42 с.
17. Сергеев Л. А. Расследование и предупреждение хищений, совершаемых при производстве строительных работ: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Москва, 1966. 24 с.
18. Шевчук В. М. Криміналістика: традиції,
9. Specialized Forensic Science Course: textbook (1987). Kyiv. 384 p. (in Russian).
10. Tyshchenko, V. V. (Ed). (2017). Forensics: textbook. Odessa: Published House "Helvetica". 556 p.
11. Tyshchenko, V. V. (2017). Origin, development and current state of forensic methods of investigation. *Scientific works of the National University "Odessa Law Academy"*: collection of scientific articles. Odessa. Volume XIX. P. 361-381. (in Ukrainian).
12. Nikitina-Dudikova, H. Yu. (2020). Formation of a forensic methodology for investigating crimes against sexual freedom and sexual integrity of children. *Current issues of forensic science and forensic examination*: proceedings of all Ukrainian scientific and practical conference. (Kyiv, November 19, 2020). Kyiv. P. 304-307. (in Ukrainian).
13. Chornous, Yu. M. (2017). Forensic support of crime investigation: monograph. Vinnytsia. 492 p. (in Ukrainian).
14. Averianova, T. V., Belkin, R. S., Korukhov, Iu. G., Rossinskaia, E. R. (1999). Forensic Science: textbook. Moscow. 990 p. (in Russian).
15. Vasiuta, Yu. V. (2020). Current issues of crime investigation methodology. *Current issues of forensic science and forensic examination*: proceedings of all Ukrainian scientific and practical conference. (Kyiv, November 19, 2020). Kyiv. P. 120-123. (in Ukrainian).
16. Kolesnichenko A. N. (1967). Scientific and legal foundations of the investigation of certain types of crimes: autoref. yew. on the sidelines of the sciences. stepping a dock. yuryd. sciences: special. 12.00.09. Kharkov [in Russian].specialty 12.00.09. Kharkov. (in Russian).
17. Sergeev, L. A. (1966). Investigation and prevention of theft committed during construction work: extended abstract of candidate's thesis: specialty 12.00.09. Moscow. (in Russian).
18. Shevchuk, V. M. (2020). Forensics:

- новації, перспективи: добірка наук. пр. Харків, 2020. С. 803-804.
19. Варфоломеева Т. В., Гончаренко В. Г., Бояров В. І. та ін. Криміналістика. Академічний курс: підруч. Київ, 2011. 504 с.
20. Журавель В. А. Криміналістичні методи: сучасні наукові концепції: моногр. Харків, 2012. 304 с.
21. Захаров Г. К. Новый учебник по криминалистике – новый материал для дискуссии. *Ученые-криминалисты и их роль в совершенствовании научных основ уголовного судопроизводства*: матер. вузов. юбил. науч.-практ. конф. (к 85-летию со дня рождения Р. С. Белкина): в 2-х ч. Москва, 2007. Ч. 1. С. 167-174.
22. Танасевич В. Г. Теоретические основы методики расследования преступлений. *Советское государство и право*. 1977. № 6. С. 88-96.
23. Возгрин И. А. Общие положения методики расследования отдельных видов преступлений. Ленинград, 1976. 236 с.
24. Бояров В. І. Щодо криміналістичної характеристики злочинів екстремістського спрямування. *Кримінальне провадження: новації процесуальної теорії та криміналістичної практики*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Сімферополь-Алушта, 18-19 квітня 2013 р.). Сімферополь, 2013. С. 32-33.
- traditions, innovations, prospects: a selection of scientific articles. Kharkiv, 2020.P. 803-804. (in Ukrainian).
19. Varfolomeieva, T. V., Honcharenko, V. H., Boiarov, V. I. (Ed). (2011). Forensic Science. Academic course: textbook. Kyiv. 504 p. (in Ukrainian).
20. Zhuravel, V. A. (2012). Forensic methods: modern scientific concepts: monograph. Kharkiv. 304 p. (in Ukrainian).
21. Zakharov, G. K. (2007). The new textbook on forensic science is a new material for discussion. *Forensic scientists and their role in improving the scientific foundations of criminal proceedings: proceedings of the higher education institutions (on the 85th anniversary of the birth of R. S. Belkin)*: in 2 parts. Part 1. Moscow. P. 167-174. (in Russian).
22. Tanasevich, V. G. (1977). Theoretical foundations of the crime investigation methodology. *Soviet state and law*. No. 6. P. 88-96. (in Russian).
23. Vozgrin, I. A. (1976). General provisions of the methodology for investigating certain types of crimes. Leningrad. 236 p. (in Russian).
24. Boiarov, V. I. (2013). Concerning the criminalistics characteristics of extremist crimes. *Criminal proceedings: innovations in procedural theory and forensic practice*: proceedings of the international scientific and practical conference (Simferopol-Alushta, April 18-19). Simferopol. P. 32-33. (in Ukrainian).

КРИМИНАЛИСТИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА В СТРУКТУРЕ МЕТОДИКИ РАССЛЕДОВАНИЯ ПРЕСТУПЛЕНИЙ

Е. Д. Лукьянчиков
Б. Е. Лукьянчиков
С. Ю. Петряев

В статье рассматриваются проблемные вопросы криминалистической характеристики преступлений как научной категории криминалистики и инструментария познавательной деятельности в раскрытии и расследовании преступлений. Обращено внимание на то, что современный этап развития общества характеризуется не только количественными, но и качественными

изменениями в состоянии преступности. Появляются новые виды преступлений и совершенствуются традиционные способы их совершения и сокрытия с использованием достижений научно-технического прогресса. Значительная часть преступлений остаются не раскрытыми, а лица их совершившие не наказаны. Перед правоохранительными органами стоит задача быстрого их раскрытия и защиты нарушенных прав потерпевших. Помощь в решении таких задач призвана оказать наука, в первую очередь криминалистика.

В историческом аспекте рассматривается развитие учения о криминалистической методике, определения ее места в системе криминалистики. Отмечается, что криминалистическую методику целесообразно рассматривать и как раздел науки, и как систему знаний о технологии расследования преступлений, и саму технологию, своеобразный алгоритм расследования преступлений, который реализуется в практической деятельности следователей, детективов, прокуроров.

Обращено внимание, что с середины 80-х годов прошлого столетия в научный оборот вошло понятие криминалистическая характеристика преступлений. Проанализировано ее соотношение с предметом доказывания и мнения ученых и практиков о месте криминалистической характеристики в структуре частных методик расследования отдельных видов преступлений. На основе проведенного анализа обосновывается вывод о том, что криминалистическую характеристику преступлений необходимо рассматривать как структурный элемент частной методики расследования и основу для разработки таких методик. Обращено внимание на обязательное исследование корреляционных зависимостей между ее элементами, что может служить ключом к раскрытию конкретного преступления.

FORENSICS CHARACTERISTICS IN THE STRUCTURE OF THE CRIME INVESTIGATION METHODOLOGY

**E. Lukianchykov
B. Lukianchykov
S. Petriaiev**

The article deals with the problematic issues of the forensics characteristics of crimes as a scientific category of forensic science and tools of cognitive activity in the disclosure and investigation of crimes. Attention is drawn to the fact that the modern stage of development of society is characterized not only by quantitative, but also by qualitative changes in the state of crime. New types of crimes are appearing and traditional methods of their commission and concealment are being improved using the achievements of scientific and technological progress. Significant parts of the crimes remain unsolved, and the persons who committed them are not punished. Law enforcement agencies are faced with the task of quickly disclosing them and protecting the violated rights of victims. Science, primarily forensic science, is called upon to provide assistance in solving such problems.

In the historical aspect, the development of the theory of forensic methodology, determining its place in the system of forensic science is considered. It is noted that it is advisable to consider the forensic methodology both as a branch of

science, and as a system of knowledge about the technology of investigating crimes, and the technology itself, a kind of algorithm for investigating crimes, which is implemented in the practical activities of investigators, detectives, prosecutors.

Attention is drawn to the fact that since the mid-80s of the last century, the concept of criminalistics characteristics of crimes has entered the scientific circulation. Its correlation with the subject of proof and the opinions of scientists and practitioners about the place of forensic characteristics in the structure of private methods of investigation of certain types of crimes are analyzed. Based on the analysis, the author substantiates the conclusion that the forensic characterization of crimes should be considered as a structural element of a private investigation methodology and the basis for the development of such methods. Attention is drawn to the mandatory study of the correlation dependences between its elements, which can serve as a key to disclosing a specific crime.

DOI: <https://doi.org/10.33994/kndise.2021.66.20>

УДК 343.98:343.163

Іван Іванович Когутич
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального процесу і криміналістики

ORCID 0000-0001-7775-0668

E-mail: kogutich@meta.ua

Львівський національний університет імені Івана Франка

ТАКТИЧНІ СКЛАДОВІ ДІЙ ПРОКУРОРА З УКЛАДЕННЯ УГОДИ ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ ОБВИНУВАЧЕНИМ

Статтю присвячено дослідженню тактичних аспектів участі прокурора в укладенні угоди про визнання винуватості обвинуваченим. Зроблено висновок про необхідність розробки системи криміналістичних рекомендацій щодо забезпечення цього напряму діяльності прокурора – обвинувача у судовому провадженні.

***Ключові слова:** прокурор, тактика, публічне (державне) обвинувачення, угода про визнання винуватості, судове провадження.*

Постановка проблеми. Одним із проявів правових реформ стало впровадження певних елементів міжнародного досвіду й стандартів у вітчизняний кримінальний процес. Зрозуміло, що тут метою, крім іншого, слугував, з одного боку, пошук найоптимальнішої рівноваги між швидким, повним і неупередженим дослідженням усіх обставин кримінального провадження, а з іншого – забезпечення дотримання прав і законних інтересів його учасників.